

Література

1. *Норт Д.* Институциональные изменения: рамки анализа// Вопросы экономики, 1997, № 3, — С. 6—7.
2. *Головенкин Д. А.* Роль инфраструктуры в формировании экономических отношений субъектов фондового хозяйства: Автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. экон. наук. МГУ, 1998 — С. 15.
3. *Борщ Л. М.* Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи. Київ, «Знання»: 2002 — С. 100—101.
4. *Фурмак В. М.* Страховий ринок України: стан, проблеми розвитку та шляхи роз'язання // Фінанси України, 2003, № 12 С. 133—135.

Є. В. Соколова

Київський національний економічний університет

ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕПОЗИТАРНОЇ СИСТЕМИ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕПОЗИТАРНОЇ СИСТЕМИ

Депозитарна та розрахунково-клірингова діяльність забезпечує фундамент фондового ринку. Світовий досвід останніх років свідчить, що повноцінна взаємодія його елементів, а отже, і функціонування фондового ринку, як системи, неможливо без системоутворюючого елемента, який обслуговує професійних учасників ринку і мінімізує ризики, пов'язані з вчасною поставкою цінних паперів проти оплати коштів, а також гарантує нормальний режим взаємодії учасників ринку з різних країн в єдиній глобальній мережі.

Раніше системоутворюючим елементом виступали біржі, але на початок 90-х років, в результаті реалізації рекомендацій Групи тридцяти більш ніж в 80 країнах світу з'явилися центральні депозитарії.

На сьогодні в Україні роль Центрального депозитарію виконують три структури:

- Національний депозитарій України (НДУ);
 - Міжнародний фондовий союз — для корпоративних цінних паперів;
 - Національний банк України — для державних цінних паперів.
- Багаторівнева структура робить фондовий ринок України дорогим та неконкурентоспроможним.

Законом України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» визначе-

но, що найбільш ймовірно для впровадження в Україні є модель поставки проти платежу (ППП), де тимчасова передача цінних паперів стає остаточною, коли зроблено останній переказ. Якщо гроші не сплачено, кредит цінними паперами буде повернено. Остаточність залежить від інформації про наявність фондів з метою розрахунку. Для забезпечення функціонування єдиної системи депозитарного обліку та організації процесу ППП у формі відкритого акціонерного товариства створений Національний депозитарій.

Створення Національного депозитарію України визначалось як один з головних пріоритетів економічної реформи в Україні. Але у такого важливого для ринку України придбання є тільки один маленький недолік: до 2010 р. виконувати свої основні функції, тобто вести депозитарну діяльність, він не буде (рис. 1).

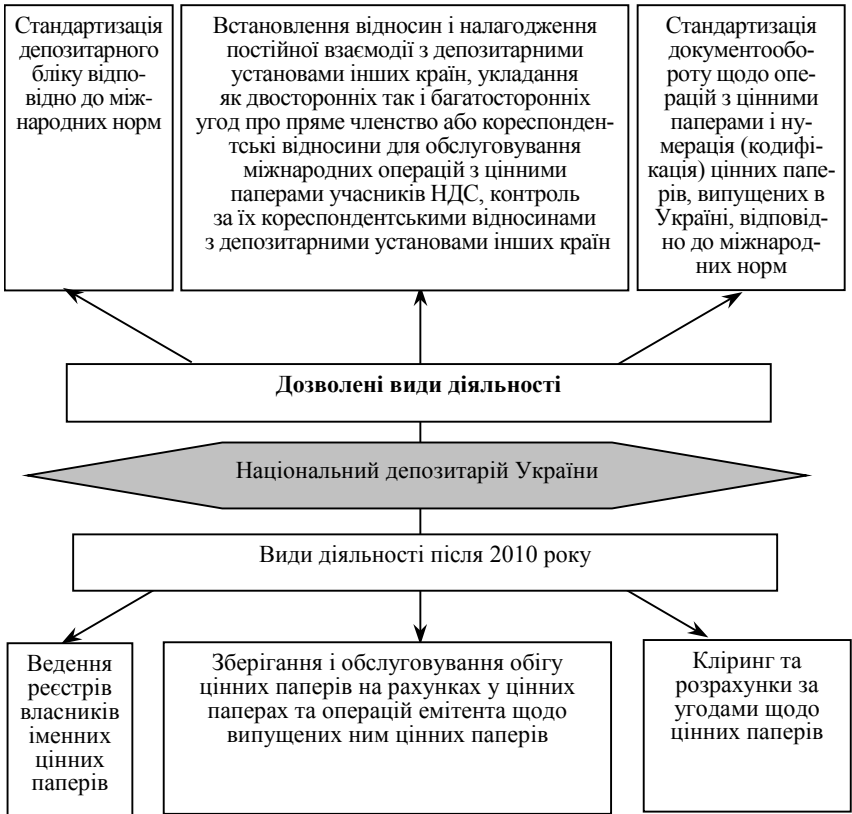

Рис. 1. Основні функції національно депозитарію України

Згідно з підписаним Урядом України та Американським агентством по Міжнародному розвитку (USAID) Меморандумом про створення в Україні центральної клірингово-розрахункової організації діяльність НДУ до 2010 р. повинна бути обмежена тільки цими функціями, які і є виключними видами його діяльності. Конкретною роботою буде і далі займатись депозитарій — ВАТ «Міжнародний фондовий союз», доля якого на ринку реальних угод складає 100 % [7]. Тобто фактичною роботою і надалі буде займатись МФС.

В Україні склалась ситуація, за якої учасники ринку мають справу з двома депозитаріями: Міжнародним фондовим союзом та Національним депозитарієм України, і ця ситуація перетворилась на вкрай політизовану. Подібна невизначеність завдає неабиякої шкоди розвитку фондового ринку.

В січні 2003 р. ДКЦПФР була зроблена спроба створення центрального депозитарію корпоративних цінних паперів шляхом приєднання депозитарію МФС до НДУ, але вже в лютому 2003 р. це рішення ДКЦПФР було визнано недійсним.

Слід відмітити, що приєднання депозитарію МФС до НДУ повинно бути обумовлене не лише кон'юнктурними міркуваннями, а відбулись переважно з метою досягнення економічних результатів.

На сьогодні НДУ не відповідає вимогам діючого законодавства, тому що не є депозитарієм, а є органом державного регулювання, тобто він зараз є тільки додатковою регуляторною структурою на ринку цінних паперів, підтвердженням чого є його діяльність з розробки та введення нових стандартів, кодифікації учасників ринку тощо, має не відповідно органу державного регулювання форму — відкрите акціонерне товариство, фінансується з бюджету.

НДУ створений для того, щоб організаційно й технічно забезпечити не просто реєстрацію угод на фондовому ринку, у рамках Національної депозитарної системи, а реєстрацію прав і контроль за їхнім дотриманням, отже, НДУ має не просто реєструвати укладення угоди та виникнення за нею прав її учасників, а й забезпечувати обов'язковість виконання умов угоди.

Формування центрального депозитарію дозволяє скоротити великі витрати учасників ринку на поїздки в реєстри і платежі за реєстрацію. Створення механізму переводу цінних паперів всередині центрального депозитарію одночасно з грошовими розрахунками дозволяє ліквідувати ризики зриву заключення угод, а також ризики, пов'язані з втратою записів реєстраторами. Організація виконання через центральні депозитарії всіх угод, укладених на біржах і позабіржових ринках, дозволяє скласти технічні передумови для отримання додаткових доходів бюджету за рахунок введення оподаткування операцій з цінними паперами [6].

Організація централізованої системи приведе до нормального, конкурентного розвитку інфраструктури, дозволить обслуговувати як організовані, так і позабіржові ринки. Введена в систему інформація про угоду буде означати гарантоване її виконання, що буде вирішенням проблеми довіри між учасниками ринку. Тільки система, яка охоплює всі сегменти фондового ринку, може називатись Національною депозитарною системою.

Література

1. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу в Україні» № 710/97-ВР 10.12.97 р.
2. Постанова ВР України «Про концепцію функціонування та розвитку фондового ринку України № 342/95 — ВР 22.09.95 р.
3. *Головка А. Науменко О.* «Депозитарна система України».
4. *Головка А.* «Етапи розбудови Національної депозитарної системи: проблеми та перспективи» — «Ринок цінних паперів України» № 6 — 1998.
5. *Гонта Іван* «Чи можливий капіталізм без ринку капіталів» — «Дзеркало тижня» № 41 (314) 21—27 листопада 2000 р.
6. *Зимин Павел.* «Финансовый рынок: проблемы и перспективы». <http://finands.narod.ru./analiz2>.
7. *Маскалевич І.* «Десять лет на право переписки» — Зеркало недели № 29 (250), 24—30 июля 1999 г.
8. *Разумцев* «Інформаційна інфраструктура України ринку цінних паперів для ефективного залучення фінансових ресурсів» <http://www.ndu.gov.ua/doklad1.htm>
9. *Хоружий* «Про деякі проблеми ринку цінних паперів» Финансовые риски № 2/2000.
10. Річний звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку <http://www.ssmc.gov.ua/4/>

Л. В. Стрільчук, Г. В. Труш

Київський національний економічний університет

ГРОШОВІ ЗАОЩАДЖЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Комерційні банки в Україні є основними суб'єктами на грошовому ринку. Одним із джерел формування ресурсної бази для більшості банків являються залучені кошти юридичних та фізичних осіб. Останні займають значну долю в структурі депозитів банків. Так, вклади населення в загальній сумі залучених коштів по банківській системі становили на 01.01.2004 р. 55,3 % [1].